

24°64

Spěw po dobyću

**Knjez je moja móc a moja chwalba,
wón je so z mojim wumóžnikom stał.**

(2 Mójz 15,2)

Njedawno je so Energiji Choćebuz pora-
džiło swoje městno w zwjazkowej lize wu-
chować. Kaž pisachu nowiny, swjećachu
přiwnisicy hač do rano pječich w Choće-
buskich korčmach. Hač je so při tym tež
spěwalo? Znajmjeńša někotre krátke melo-
diske hrona, kotrež dopominaja wotdalo-
ka na liturgiske spěwy, móžeš tu a tam při
kopańcy slyšeć. Dobyće wabi do spěwa-
nja.

Raz widžach film wo bitwje pola Leuthe-
na w Šleskej. 5. decembra 1757 doby Stary
Fryc nad přećiwnikami, kotrychž wójsko
běše trójce tak sylne. Na kóncu filma so
pokaza, kak tysacy pruskich wojakow
zhromadnje spěwachu „Njeh Bohu dža-
kuje so wutroba wšěch ludźi“. Tak mjeno-
wany Leuthenski choral běše w Pruskej jara
popularny.

Najstarši džakny spěw namakamy
w Starym zakonju. Mójzas wjedžeše ži-
dowski lud z Egyptowskeje do slubjeneho
kraja. Překročichu morjo, kotrež běše móc-
ny wichor nabok stłóčil. Wojacy faraona
spytachu wučah židowskeho luda zastajíc.
Ze swojimi konjemi a wozami bližachu so
židovskim čeknjencam. W rozsudnym wo-
komiku zwjertny Bóh směr wětra, na čož
so mórska woda nawróci. Cyłe egyptowske
wójsko so zatepi. Židza pak dóndžechu
bjez kóždeje škody na tamny brjóh. W bi-
bliji so wopisuje, kak Mójzas tehdy chwalb-
ny kěrluš zakantori. „Ja chcu Knjezej spě-
wać, přetož wón je so jara krasny wopo-
kazał; konja a jězdneho je do morja storčil.
Knjez je moja móc a moja chwalba, wón je
so z mojim wumóžnikom stał.“ Cyły lud
spěwaje sobu, wšitke israelske džěci, kaž
w 15. stawje 2. knihi Mójzasa stej. Mójza-
sowa sotra Mirjam wza sej bubon a zanjese
swój džakny psalm. Židowske žony slyša-
chu jeje spěw a sej jón spěšnje přiswojichu.
Rejujo a bubnujo swjećachu poradženy
wučah. Dobyće wabi do spěwanja.

Pišćele w Njeswačanskim Božim domje

Foto: J. Maćij

Israel njeznaješe dogmatiske rozwučo-
wanje wo swojej wěrje. Radšo židza swoje
duchowne nazhonjenja spěwajo wupra-
jichu. W Swjatym pismje namakamy 150
psalmow, kotrež špiheluja duchowne na-
zhonjenje Božeho luda. To su chwalospě-
wy, ale tež skórzby a próstwy wo pomoc.
Najstaršej pak stej spěwaj Mójzasa a jeho
sotry Mirjam. Wjace hač 3 000 lět je so
mjeztym minyło, zo stej něhdže na pošku-
pje Sinai přeni króc zaklinčaťoj. Hač do
džzensnišeho stej wobchowajoj swój wu-

znam za teho, kotryž je kaž Israel wumóže-
nje z ćežkeho položjenja dožiwił a w tym
Božu pomoc spóznał. Bóh je moja móc a
moja chwalba.

Křescenjo su tradiciju psalmow přewzali.
Woni su stare psalmy spěwali a nowe
chwalospěwy zanošowali. Wumóžnik běše
za nich Jezus Chrystus, Boži Syn, kotryž
běše swoje žiwjenje za hrěchi swěta wopro-
wał. W Zjewjenju Jana wopisuja so njebje-
sa. Jan widžeše dobyčerjow, kiž stejachu
při škleńčanym morju z Božimi harfami, kiž
spěwachu kěrluš Mójzasa, Božeho wotroč-
ka. Z tym je prajene: Na Mójzasowy kěrluš
so njezabudže do wěčnosće.

Formy spěwanja so mjenjeja. W srjedzo-
wěku nastachu hymny, z kotrychž wuwi so
w času reformacije choral. Stotki a tysacy
kěrlušow so spěsnichu. Kěrlušerske hibanje
dopče tež nas Serbow. Žony a mužojo spě-
wachu swój nowy kěrluš wo Bohu, kotryž
běše jim pomhał. Tež my dožiwjamy tu a
tam dobyće, wjetše abo mjeńše. Wustro-
wimy so wot chorosće, přewinjemy swój
strach, durje so nam wotewrja. Derje nam,
hdyž po swojich dobyćach, wulkich abo
małych, Bohu džakny kěrluš zanjesejmy,
kaž su to w swojim času činili Mójzas a
Mirjam a cyły Boži lud. **Jan Malink**

*Njeh Bohu džakuje
so wutroba wšěch ludźi,
kiž wulke wěcy sam
tu čini a tež wšudže,
kiž wot mlodosće nam
tu zdžerži žiwjenje
a wšitku dobrotu
nam stajnje wudžěli.*

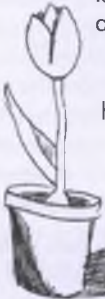
*Naš wěčny, smilny Bóh
chcyl nam a kiž job znaju,
dać troštnu wutrobu
a měř we našim kraju.
Njeh jeho hnada je
tu stajnje pola nas,
ze wšeho njezboža
nas wumóž kóždy čas!*

Slónco a chlódk

Slónčne wjedro so poprawom všem lubi. Na přenje čopliše slónčne dny wosebje w nalěću čakamy. A kak rjenje je, hdyž mó-

žemy sej wonka jenož w krótkich cholowach, T-shirće a sandalch hrajkać! Skónčnje móžemy tež zaso kupać hić. Mějachmy lětsa hižo někotre tajke čopě

Rys.: B. Richterowa

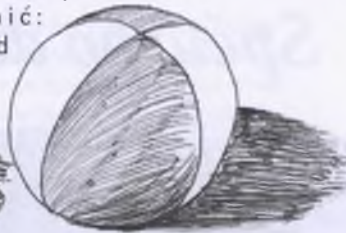

slónčne dny a w lěcu budže jich zawěsće hišće wjac!

Ale snano sy tež pytnyl(a): Přewjele slónca nam tež njetyje. Najpowabniše městna při jězorach su husto te w chlódku. Naša koža a cyłe čělo so tam wot horcoty wočerstwajatej.

Kraj israelskeho ludu je horcy kraj. Škit před slóncom je jara wažny. Wosebje w lěcu wšitcy tam najradšo w chlódku přebywaja.

Tak móžemy scěhowacy wobraz ze Stareho zakonja zrozumić: „Stož pod

přikryćom teho najwyšeho sedži a pod chlódkom teho všehomócného přebywa, tón rjeknje temu Knjezej: Moja nadžija a mój hród, mój Bóh, na kotrehož ja so spuščam.“ (psalm 91,1-2)
Boži škit je kaž wulki slónčnik w horcoće.

Beata Richterowa

Tu widžiš někotre předmjety z jich scinom. Jedyn z wobrazow je wopačny. Kotry to je?

SERBSKI · CYRKWINSKI · DŽEŇ

62. Serbski ewangelski cyrkwinski džen

28. a 29. junija 2008 w Rakecach

„Posoljo wjesela“

Sobotu, 28. junija

14.00 hodž. zahajenje w cyrkwi

14.30 hodž. swačina w farskej bróžni, po tym přednošk dr. Marije Měrcinoweje „Wobraz serbskeho žiwjenja na pohladnicach“

Njedzelu, 29. junija

10.00 hodž. swjedženske kemše z Božim wotkazanjom, předuje sup. Jan Malink, zdobom kemše za džěci, po tym postrowy našich hosći

11.30 hodž. pućowanje za džěci

12.00 hodž. wobjed w hosćencu „Waikiki“

13.00 hodž. připołdniša přestawka z ludowymi spěwami a wšelakimi přinoškami na zahrodže při farje

14.30 hodž. kónčna zhromadźizna w cyrkwi

Serbski swjedžen we Wojerecach a w Čisku njedzelu, 8. junija 2008

9.15 hodž. přijězd serbskich towarstwow k Janskej cyrkwi

9.30 hodž. dwurěčne kemše z Božim wotkazanjom (Serbski superintendent Jan Malink, farar Joachim Nagel)

11.00 hodž. wotjězd z wozami wot cyrkwe do Čiska

12.00 hodž. wobjed we wjesnej korčmje

14.00 hodž. serbski program a ludowe spěwanje, wuhotowany wot serbskich towarstwow a Witaj-skupinow na žurli

15.30 hodž. swačina na Čiskowskim dworje program za džěci

16.30 hodž. zakončenje z dujerjemi a žohnowanje

Helmut Kurjo z kemšerkami po Božej službje na loňšim serbskim cyrkwinskim dnu w Wojerecach Foto: A. Kirschke

Wšitkich Serbow lubje na cyrkwinski džen přeprašujemy.

Drjebiny z Rakec a wokoliny

Nic jeno bruny lětdžesatk je na tym wina, zo su mi Rakecy přewažnje jako němske Königswartha w pomjatku wostała. A tola su Rakecy a předejšim wokolne wsy w hitlerskim času hišće poměrnje serbske byle, byrnjež so starši staroscili, zo móhlo so jich džěcom w šuli zlě zeńć, hdyž so prawje němsce wumjakotać njewědžachu. Derje temu, kiž njeje so přiwšëm z němpulu sta! Hdyž do šule chwatachmy, smy ducy nimo wjele němskeho tež tójšto serbskeho slyšeli. Na přikład pola Kružic napřećo Kellingec wobchodej. Hdyž Kružic nan swoje wrota wotewrě a so ze zapřahom, mi so zda z kruwičkomaj, na pólko hotowaše, so tole wšitko serbsce wotměwaše, tak kaž pola tamnych burskich ludźi tež. Přichodna generacija wšak běše hižo němska. Njewěm, hač bě Kružica hišće dožiwił, zo bě jedyn z jeho wnukow na serbskej wyšej šuli w Budyšinje serbsce nawuknył a potom w susodnej wosadze fararił, doniž njeje pozdžišo do Hornjeho Wujězda a dale do Němcow šoł.

Pod bokatym křižom

Džakowano Bohu sym jenož dwě léće swój šulski čas pod tamnym pohanskim znamjenjom dožiwić dyrbał. Tuž je tež lědma što wot bruneho žwantorjenja a wulcečinjenja wisajo wostało. Přenja rjadowniska wučerka běše młoda mandželska pozdžišeho Rakečanskeho fararja Šolty. Byrnjež tež jeje nan serbski farar, a to w Budyšinje, był, njejsmy wot njeje wězo ničo serbskeho slyšeli, božedla. Wona běše němska.

Zo móhlo so w Rakečanskej šuli hdy zaso serbsce rěćeć, pisać a spěwać kaž za nanowy čas, na to njeby mjez lětomaj 1943 a 1945 ničo ani wosnje pomyslił. A byrnjež němska wojerska kara dawno hižo w hustym pimpusu tčała, so temu a tamnemu traš dźiješe, zo ma jich (za)wjednik něhdže někajku „wunderwaffu“ schowanu. Na chorhoje so dopomnju, kiž při važnych podawkach w Rakecach wisachu, ale wšudžom jenož ta jenička z tym skomolenym křižom. To bě tola někak zatrašacy napohlad, hdyž porno temu dženasa wšudžom te pisane chorhoje widziš.

Hdys a hdys smy pak tež zwěsćili, zo je hišće hinašich barbow. W Rakecach mějachmy wjele wójnskich jatych. Běše-li něchtó z nich zemrěł – a to je so njerědko stało –, kročachu jeho towaršojo za

kaščom abo za ćelowym wozom, a kašč běše z jich chorhoju pokryty. Francosku trikoloru smy wjacerkroč wuhladali ducy do abo ze šule.

Zo ma naša serbska chorhoj poprawom samsne barby kaž francoska, to njebě nam džěcom ničo prajił. Jako so swjatki z ćěkanja domoj wróćichmy, swjatki 1945, a dospołnje rozbite Nowoslicy a Jitk za sobu wostajiwši znazdala Rakečanski Boži dom wuhladachmy, witachu nas po puću tři mužojo. Jedyn z nich pochadžeše z Komorowa, hdžež bě naša mać jako młoda holca služila. Wšitcy tři mějachu módro-čerwjeno-běle bančiki přityknjene. Nětk mi mać rjekny, zo su to serbske barby.

Rakečanski Boži dom, rysowany před lětdžesatkami wot Hanuša Härtela

Rys.: archiw PB

Nowe poměry

Něšto njedzel pozdžišo, nazymu 1945, jako běchu so dobyćerjo nawojowali a my so trochu změrowali a na nowe poměry zwučić spytali, započo so zaso šulska wučba. Wot dotalnych wučerjow, ně wšak, wot wučerkow bě jeno ta abo tamna wostała. Nimo rektora Bergera běchu džě na našej šuli naposledk jenož lute žónske byle, muži běchu tola do wajakow stykali.

Nětk dóstachmy nowych wučerjow. Za wšěch běše nowozapočatk jara čezki, dokelž na wšěm klacaše, nic jeno na papjerje a pisakach, předejšim na disciplinje. Naš nowy šulski wjednik, knjez M., je tuž husto jara kruće zapřimnył. Kohož zańć njeměješe, tón sej wot jeho selene plisty dósta.

Wón běše w nacistiskim času w koncentraciskim lěhwje był, tuž njeje dźiwa, zo wón pódla sebe žaneho bywšeho nacija měć njechaše. Wučer P. na přikład, serbski přiwisnik stareho režima, zhubi swoje wučerske městno, a dyrbeješe nětk kaž prosty proletar do Kamjenjanskeje kaolinownje na džělo chodźić. Pozdžišo P. powědaše, zo běchu jemu Rusojo žiwjenje wuchowali, jako při jich přichadže ruku na so zloži. P. je pozdžišo za Towaršnosć za němsko-sowjetske přecelstwo skutkował. Nětk smědžeše wón zaso wučerić, a moja młódša sotra měješe pola njeho serbsčinu.

Serbsčina! Wulki džěl šulerjow njeje nowy předmjet witał. To samsne ptačeše wězo tež za ruščinu. Ja sym hnydom ze swojej wjetšej sotru rusce wuknył a bórže spóznał, kak bliskej sej wobě rěči stej.

We wulkich prózdnicach 1946 smědžeše wulka sotra hromadže z wjele druhimi serbskimi džěćimi do Českeje, do Janowa. To či bě, kaž wona nam potom powědaše, chětro dyrdomdejska wuprawa była, dokelž skradžu pola Habrachćic němsko-česku hranicu „přewinychu“. A z Českeje je nam wona nimo wšelakeho čikota z wopušćenych němskich domow českosłowakske chorhojčku sobu

přinjesla.

Zo njeje to serbske něšto, štož so jenož něhdže w čichim kućiku pěstuje, sym najpozdžišo w lěću lěta 1946 nazhonił, jako so w Rakecach přenja powójnska schadžowanka wotmě. Samsnu njedzela sym swoje přenje serbske kemše w Rakecach dožiwił, na kotrychž farar Gerhard Wirth předowaše. Po Božej službje džěchmój, wowka a ja, na knježi dwór, hdžež so pomnik za padlych słowjanskich wojakow wotkry. A do serbskich „wjerškow“ w Rakecach slušachu přeco přestajenja Krawcoweho serbskeho dźiwadla. Samo bywši Rakečanski funkcionar nacionalsocialistiskeje strony, kiž bě swoje džěćki něhdy pod „němskim dubom“ na Winicy wukřićić dał, rady do serbskeho dźiwadla chodžeše.

Ju, hdyž na wšo takle spominam, to dyrbju rjeć, zo njeběchu Rakecy jenož němske Königswartha.

Hinc Šolta

Handrij Pawoł z Mješic – skałar, braška a ludowy basnik

Před sto lětami, dnja 15. junija 1908, zemřě w swojim domje w Mješicach pod Čornobohom skałar, braška a ludowy basnik Handrij Pawoł. Serbske Nowiny tehdy wo nim pisachu, zo bě wón „po cyłych Serbach derje znaty a česćený serbski braška a spěwar mnohich serbskich kěrlušow. Njezahojomna znutkowana chorosć je jeho w 65. lěće žiwjenja do wěčnosti wotwjedła. Wón běše sprawny muž a zahorjeneje wutroby za swój serbski narod.“

Handrij Pawoł pochadžeše z Koporca. Tam bě so 6. oktobra 1843 narodził jako šeste dźěćo a najmlódši syn žiwnosćerja Handrija Pawoła a jeho mandželskeje Haňže rodź. Gintzelec z Wichowow. Dwaj dnjej pozdžišo bu w Bukečanskim Božim domje wot fararja Michała Mjenja wukřecny. W Bukecach chodžeše do ludoweje šule ke kantorej Kiršnarjej. Po wuchodženju wosmeho lětnika bu wot fararja Mjenja konfirměrowany. Po tehdyšim wašnju čehnješe potom k buram na službu. Tójšto lět je služil, sej mzdu lutował a sej z tym stworił hospodarski zakład za založenje swójb. 26lětny so dnja 6. junija 1870 woženi z Marju Madlenu Ranigec, rodzenej 1. decembra 1844 w Lejnje. Bukečanski farar Pětr Łahoda jeju zwěrowa. Po něšto lětach kupištaj sej mandželskaj ze swojeju nalutowanow chěžu z něšto polem w Mješicach a so tam zasydlištaj. Žiwještaj so ze sprócniweho dźěla. Žona wobstara doma skót a polo, po potrjebje tež pola burow we wsy wupomha. Wón namaka sej zaslůžbu we wokolnych zornowcowych skałach a wukonješe tute čěžke dźěło lětdžesatki hač do swojeje smjerće.

W Serbach znaty bu Handrij Pawoł jako ludowy basnik. Hižo w młodych lětach započa pěsnić. Jako 21lětny napisa baseň na smjerć dobreje přećelki Marje Madlenu Wicazec, služowneje holcy w Bukecach, kotraž bě po čěžkej chorosći nahle zemřela. Počas swoje basniske kmanosće dale wuwijaše a sta so z wobľubowanym pěsnjerm a kěrlušerjom. Pisaše předewšěm

duchowne spěwy (kaž na njedzeli Laetare a Rogate, póstny čas, čich pjatk, jutry, swjedžen zemřetych), basnje k wšelakim cyrkwiskim podawkam (kaž žnjowy swjedžen, cyrkwiny jubilej, poswjećenje pišćelow), wo znatych Bukečanskich wosobach (kaž wo fararjomaj Mjenju a Kubicy, kantoromaj Kiršnarju a Hatniku, sejmskim zapóstancu Kerku), kolegach-ludowych basnikach (kaž Pětrje Młónku a Gusće Hatasu) kaž tež tehdy wobľubowane basnje ke kwasam, k wopomnjeću zemřetych a podobne. Wjele swojich twórbow je w běhu lětdžesatkow wozjewił předewšěm w Serbskich Nowinach. Na žadanje z čitarstwa mějachu so wšelake wospjet wotčišćec. Tři jeho kěrluše zapřija Michał Domaška 1895 do druhého wudawka kěrlušoweje zběrki „Zionske hłosy“ (čo. 106b, 314b, 408b). Tež w Bukečanskim serbskim towarstwje, w kotrymž bě wot založenja 1876 sobustaw, hdys a hdys swoje twórby přednjese a sej z tym připóznaće zdoby. Znaty serbski literarny historikar Ota Wicaz sudžeše, zo je Handrij Pawoł „nimo Pětra Młónka wěšće naš wuznamniši ludowy kěrlušer“.

Předewšěm w Bukečanskej kónčinje bu Handrij Pawoł tež znaty jako serbski braška. Tele zastojnstwo přewza hakle něhdže wokoło lěta 1890, najprjedy jako zastupjer wobstarneho braški z Wuježka, na zjawnu próstwu mnohich wot lěta 1895 tež jako samostatny braška. Sam bě tehdy hižo we wyšich lětach a wukonješe braškwostwo z pobožnej česćownosću. Jeho kwasne nareče kwasarjow hustosć bóle hnujachu hač fararjowe předowanje. Tež swój pěsnjerski dar móžeše při tym derje wužiwać. Husto je na kwasnych hosćinach zběrał pjenjezy za Serbski dom a tak nahromadził wjele stow hriwnow za jeho natwar. Jako so 1896 wulka narodopisna wustajeńca

Braška Handrij Pawoł z kwasnym porom składanostnje wulkeje narodopisneje wustajeńcy w Drježdžanach w lěće 1896
Foto: archiw SI

w Drježdžanach wotmě, wustupichu tam Bukečenjo z kwasnym čahom, nawjedowanym wot Mješiskeho braški. Wo tutym podawku mamy wobraz, kiž pokazuje nam brašku z kwasnym porom. Je to jenički nam znaty wobraz z podobiznu Handrija Pawoła.

Handrij Pawoł zemřě 15. junija 1908 w starobje 64 lět w Mješicach a bu w Bukecach pochowany. Wón bě dlěši čas chorowaty byt, čěžke skałarske dźěło přez lětdžesatki bě jeho strowotu podryło. Po zapisku w Bukečanskich cyrkwiskich knihach zemřě wón na chorosć žołdka. Po jeho smjerći bě jeho wudowa hišće połdra lětdžesatka sama w swojim domje w Mješicach žiwa. Wona zemřě krótko do swojich wosomdžesaćin dnja 14. nowembra 1924.

Džensa w Bukečanskich kónčinach hižo nchtó mjeno Handrija Pawoła njeznaje. Row mandželskeju na tamnišim kěrchowje je dawno zrunany. Potomnistwo w Mješicach abo wokolnych wsach podarmo pytamy. Pawołec mandželstwo bě wostało bjez dźeći. Tež dom, w kotrymž staj w Mješicach bydliłoj, njeje nikomu z wjesnjawanow wjac znaty. Ze starych adresowych knihow Budyskeho wokrjesa pak zhonimy, zo bě Handrij Pawoł byt wobsedźer domu č. 43 w Mješicach. Tutón dom džensa hišće steji – rjany, stary a tykowany, derje zdžeržany a hladańny, lědma změněny z časa, zo je Handrij Pawoł z mandželskeju w nim bydlił. Tuchwilu je dom njewobydleny. Wobsedźerka je lětsa spočatk meje zemřela a namrěwcy drje chcedza jón předać. Nadžijamy so, zo so dom zdžerži – tež jako pomnik za jeho něhdyšeho, před sto lětami zemřěteho wobsedźerja Handrija Pawoła. **T.M.**

Dom Handrija Pawoła w Mješicach č. 43

Foto: T. Malinkowa

Wosebita wustajeńca wokolo wšědneho chléba

Wšědnje so z chlébom nasyćimy, wšědnje sluša chléb do našeho žiwjenja. Njewšědne však je, zo wěnuje so chlébej wobšěrna wustajeńca.

Žurla Serbskeho muzeja w Budyšinje bě na přenjejskej njezděli hač na poslednje město wobsadźena, jako wotewri so wustajeńca k temje „Chléb“, kotruž je dr. Gizela Brukowa swědomiće a zajimawje zestajiła.

Na wotewrjenju zetkach Budyskeho pjeckarja, wot kotrehož nimale wšědnje chléb, całty abo tykanc kupuju, a zhonich tak cyle připadnje wo jeho wobšěrnej zběrce historiskich fotow pjeckarskeho zjednoćenstwa a starych pjeckarskich nastrojow.

Džělowe graty a předmjety w zwisku z nastaćom chléba su hłownje z 19. a 20. lětstotka. Płuh, bróny, cypy abo fladrawa za čišćenje žita pokazuja na ćežke čelne džělo w ratarstwje. Technisce zajimawje stej na příklad model wětrnika z Prožyma a model wódneho koła a krana za młynske

kamjenje z Njehornja. „Ludowa medicina hoješe z chlébom ječmjěncy a brjody, zubolenje a wěšte chorosće. Chléb pomhaše tež pře stysk ...“ wujasni tafla wo wašnjach a natožkach wokolo chléba. A na tam naspomnjenu wulku plečenu całtu, kiž dóstach něhdy wot Bukečanskeje kmótry, móžu so hišće derje dopomnić. Jako přečitach sej na taflí słownička rjenje klinčace serbske słowa kaž drjebjeńčka, widženčko (erstes Ränftchen) abo zaspančko (letztes Ränftchen), myslach na našu Mješisku wowku: Z jeje kuchinskeho blida njesmědžeše so ani srjódka we wotpadkach zhubić. Rěčnu chlósčenkku předstaji cejdeyka, hdžež powědaja starši ludžo we wšelakich dialektach wo chlěbpučenju.

Na wotewrjenju wustajeńcy zetkach tež Chěžnikec mandželskeju z Cokowa. Serbska rukopisna receptowa knižka Chěžnikec swójby je we witrinje wustajena a pokazuje stronu z receptom štrycla k hodam 1956.

Žadnostka je požčonka Křižneje cyrkwe w Drježdžanach: woprawjenski keluch a patena ze serbskimaj napismomaj „Štóž moje čelo jě a pije moju krej, tón ma wěčne žiwjenje. Jan. 6. 54“ a „Ja sym khlěb žiwjenja. Jan. 6. 48“. Stej to daraj serbskich ewangelskich wosadow Sakskeje za Křižnu cyrkew jako džak, zo smědžachu so wot 1848 štyri kroć wob lěto serbske kemše w Drježdžanskej Křižnej cyrkwi swjećić. Wobšěrny wobłuk wustajeńcy zabjeru nabožne eksponaty a spisy. Za poradu a informacije k tutym je so dr. Brukowa na wotewrjenju wosebje Trudli Malinkowej džakowala.

„Naš wšědný chléb daj nam džensa“ so we Wótčenašu modlimy a Boži chléb je za nas zdobom duchowna a dušina cyroba. Dwurěčna wustajeńca, kiž je hišće hač do 7. požnjena w Serbskim muzeju přistupna, nam česćownosć před chlébom nazornje wuwědomja.

Měrana Cušcyna

We wustajeńcy so tež něhdyše wašnja młóčenja a čišćenja zorna předstajeja (nalěwo). Žnjeńsku krónu nawichu čtonki zjednoćenstwa wjesnych žonow wokrjesa Budyšin, w pozadku su widjeć pomolowane hospodarske kamory.

Foće: J. Bart / Serbski muzej

Dwurěčne kemše swjatki w Slepom

Nětko hižo lěta z tradiciju su dwurěčne kemše w Slepom na swjatkovéj pónđzeli. Tež na spowědž běchu Serbja a Němcy prošeni. Rjane nalětnje wjedro wonka – nutřka wosada, kotraž na Bože šłowo sluča w dwěmaj rěčomaj, serbsce a zjimate němsce. „Što dyrbymy činić?“ bě něhdy prašenje na swjateho Pětra, džensa so ludžo to samsne prašeja. Předowanski tekst z Japoštołskich skutkow, rozkladženy wot Serbskeho superintendenta Jana Malinka, zložowaše so na samsny zakład, na křičizna – Slepjenjo praja k temu gelnje. „Činiće pokutu a daj so kóždy křičić“ – po tym so prjedownicy mějachu. Wjele swěrných džěłaše za serbski lud, kaž ze Slepého pochadźacy farar Černik, kotryž we Wojerecach skutkowaše. Ale tež w Slepom samym mějachmy tajkich duchowných, kaž Wjelanec nana a syna. Wšitcy mějachu samsny za-

klad: na křičeńcu zloženu wěru. Wěra a dowěra stej tež za přichodny čas trěbnej za wulke wužadnje, před kotrymž nětko Slepjanska wosada kołowokoto diskutuje wo wuhlu stej.

Krasne dožiwjenje za kemšerjow bě, jako hraju so na piščelach serbske melodie. Kantor Björn Sobota je wěnc tajkich znatých kěrlušow a spěwow zestajił.

Njeje jenož wažne, što so praji – tež, kak so wono praji. To zhonichu kemšerjo w postrownych słowach misionara Maschera wot Hermannsburgskeho misionstwa w Južnej Africe, kotryž bě hromadže ze sup. Malinkom z Budyšina sem přijěł. W rěči čornuchow, kotrymž wón služi, postajatej zynk a wysokosć woznam słowow. Z dobrymi přećemi rozžohnowaše jeho potom wosada zaso na jeho skutkowanišćo na druhim kóncu swěta. **Manfred Hermaš**

Na dwurěčnych kemšach swjatkovéj pónđzeli w Slepom Foto: A. Kurtas

„Džělamy cyle po maćernorěčnym principje w tswana-rěči“

Rozmołwa z Dieterom Mascherom, misionarom Hermannsburgskeho misionstwa w Južnej Africe

Knjez Mascher, misionarstwo je ředke powołanje. Kak je k tomu dóšlo, zo sće sej je wuzwolil?

Pochadžam ze wsy blisko Göttingena, hdžež sym so 1937 jako syn fabrikanta narodzil. Přez wowku nawuknych hižo jako džěćo rusce. Wopytach rěčny gymnazij w Göttingenje a chcych so poprawom stać z wučerjom za stare rěče a rušćinu. Přez cyrkwinske młodžinske džěło rozsudžich so potom tola za studij teologije w Heidelbergu a Göttingenje.

Njejsće chcył być z fararjom w Němskej?

Mi so tehdy zdaše, zo je cyrkej w Němskej přejara wěc teologow. Lajkojo mějachu přemalo městna. Mnozy tehdy tak myslachu. Ja znajmjeńša nochcych masy teologow zesylnić. Sym teologiju tak rozumił, zo maja so křesćenjo nawjedować k připowědanju ewangelija. Tež hdyž so ewangelska cyrkej tak kaž katolska njerozumi jako swětowa cyrkej, ma so tute připowědanje we wšěch krajach stać. Tehodla sym so po studiju teologije z dowolnosću krajnjeje cyrkwy přizjewil pola Hermannsburgskeho misionstwa.

A tute je Was do Južneje Afriki posłať?

Sym tehdy čitał přinošk wo lutherskej tswanarěčnej cyrkwi w Južnej Africe a Botswanje. To smój sej z mandželskej prajltoj: To je něšto za naju, tam so hodžimoj.

Mandželska je hnydom přihosowata?

Bjez toho to njeńdže. Moja žona je ze samsneje wsy kaž ja, je džowka fararja. Znajemoj so hižo z džěćatstwa. To smój so wženiltoj a 1965 je naju Hermannsburgske misionstwo posłať na rěčny studij tswanarěče na uniwersite w Johannesburgu. Za lěto dyrbjachmoj rěčne pruwowanje zložić a z teho časa džělamoj w misionstwje.

Kak je tute džěło praktisce rjadowane?

Sym farar Hannoverskeje krajnjeje cyrkwy.

Dieter a Maria Mascher, misionarskaj mandželskaj lutherskeje tswanarěčnej cyrkwy w Južnej Africe

Z jeje dowolnosću skutkuju w nadawku Hermannsburgskeho misionstwa pola tswanarěčnej lutherskeje cyrkwy. W tutej cyrkwi so duchowni na farske městno njeprizjewja, ale so wot cyrkwinskeje wyšnosće po potrebjje zasadža. Tak sym w běhu 40 lět w pjeć parochijach skutkował. Nětko sym wuměnkar, wukonjam pak zaso farske džěło, dokelž je mój naslědnik w zastojnstwje zemřel. Džělám we wosadze Huhudi w měsće Vryburg. Tutu wosadu smy 1999 založili.

Na kotre wašnje dońdže k založenju tajkeje wosady?

Naša cyrkej je naju sem posłať, dokelž w tutej kónčinje hišće njebě zastupjena. Tak je cyrkwinske wjednistwo tu dom kupilo a smy za lutherskimi křesćanami slědžili. Započeli smy z jedneje swójbu. Potom je so to spěšnje dale wuwiť. Smědžachmy w

šuli kemše swječić, hdžež bě tamniši direktor lutherski. Potom so prawniske položenje změní a dyrbjachmy podruž plaćić. Tuž smy so rozsudžili sej sami cyrkej natwarić. Lětsa 30. měrcja je ju naš biskop poswječić.

Kak wulka je Waša parochija?

Naša parochija wobsteji z wosady Huhudi a dweju wotnožkow w Ganyesa a Morokweng. Mamy nimale sto sobustawow. Dalše něhdže sto ludži so k nam dzerži, njeje pak z čłonom. Kónčina, w kotrejž skutkujemy, je něhdže 100 km króć 200 km wulka. Je to jara chuda kónčina na kromje pusciny Kalahari z dohromady něhdže 100 wsami. Tu je cyłkownje šěšć wosadow našeje cyrkwy planowane. Jich založenje je hižo na dobrym puću.

Kajke je wosadne džěło?

Mamy kóždu njedzelu dopołdnja kemše. Hdyž farar njeje přítomny, swjeći kemše něchtó z cyrkwinskih předstejicěrjow. Dwójce wob tydžeń mamy konfirmacisku wučbu, po potrebjje wučbu za dorosćenych, štwórtk žónski modlerski kruh a srjedu chór mlodych mužů. Tswana mjenujcy jara rady spěwaja.

Mandželska je tehорunja jako misionarka džělata?

Mandželska je džěło stajnje podpěrowata. Je nawjedowata žónske kruhi a hdyž njeběch přítomny, je tež konfirmacisku wučbu podawata a jónu tež kemše swječila. Wot dohromady 15 cyrkwjow, kiž smy twarili, je wona jednu natwariť. W lěće 1969 je wona w diecezy započala založec tswanarěčne pěstowarnje, kiž su so mjeztym derje wuwili.

Waši wosadni su wšitcy Tswana?

Haj, a džělamy cyle po maćernorěčnym principje. To rěka, naše cyle wosadne džěło so w tswana-rěči wotměwa. Za přičehnjonych móžemy po potrebjje kemše tež w →

Wosadni lutherskeje tswanarěčnej parochije Huhudi we Vryburgu w lěće 2001

Twar lutherskeje cyrkwy we Vryburgu, kotraž bu lětsa 30. měrca poswjećena Foto: priwatne

⇒ druhich rěčach swjećić. Rěčnje měšane kemše pak zasadnje nimamy.

Kelko přislušnikow ma lud Tswana?

Je jich dohromady něhdže 4 do 5 mio., kiž su doma w třoch krajach: w Južnej Africe, Botswanje a Namibiji.

Skutkuja mjez tutym ludom tež dalše cyrkwyje?

To so wě. Mamy tu telko wšelakich nabožnych wariantow kaž w Americe. Najstarša cyrkej mjez Tswana je Londonske misionstwo, kiž tu wot lěta 1820 skutkuje. Dalše cyrkwyje so přidružichu, kaž afrikanska, anglikanska, metodistiska. Jara sylna je romsko-katolska cyrkej. K temu přirůdu hišće mnohe sekty. W tswana-rěči předleži wot lěta 1857 biblija. Loni swjećachmy potajkim 150lětny jubilej tuteho přeložka. Mamy tež Ochranowske hesła w tswana.

Tswana-rěči słuša Waš wosebity zajim?

Wot lěta 1979 wukubľuju ludźi w tswana-rěči. Najprjedy słušeše to k mojemu zastojnstwu a nětko jako wuměnkarka to rady dale činju. Moji šulerjo su na přikład teologoj, lěkarjo abo druzy, kiž chcedža mjez ludom Tswana skutkować. Kóždy ranje wot sedmich do wosmich podawam wučbu. Potom maja kursisća šěsć hodźin domjace nadawki spjelnić. Po jednym lěće móžeja rěčne pruwowanje złožić. Samsne wukubľanje je tež móžne přez pjec lět we wječornych kursach. Za swoje kursy zastajich pjec zwjazkow wučbných materialijow, kiž maja so bórže publikować. Wot přewrůta w lěće 1989 sem so tež wosebje z rěčnej politiky w našim kraju zaběram.

Hdyž so tak za tswana-rěč zasadźujete, rěčiće tutu rěč tež doma w swójbje?

W swójbje rěčimy stajnje němsce. Naši štyrjo synojo su z němskej maćeršćinu wotrostli, připódlka pak hišće dalše rěče nawukli: tswana w cyrkwi a we wsy, jendželšćinu a afrikaans w šuli. Džensa su wšitcy woženjeni a wšitcy rěča hinašu rěč w swójbje. Najstarši džěla pola nowinarstwa w Kapstadće a rěči doma ze žonu a džěscómaj afrikaans. Druhi džěla z kompjuterami w Johannesburgu, ma francosku žonu a rěči doma jendželsce. Třeći je misionar w Južnej Africe, ma žonu z ludu Tswana a rěča doma tswana. Štwórty bydlu w Němskej a ma němsku žonu a džěci.

Što je Was nětko do Serbow dowjedło?

Mój rěčny zajim. Hižo před lětami je mje mój němski syn, kiž je tehdy w Drježdžanach studował, na Serbow skedźbnił. Z nim smy tehdy hižo skrótko Budyšin wopytali. Dokelž pak bě sobota, njejsmy sej wjele wjac hač Serbski muzej wobhladać móhli.

Nětčiši program je wobšěrniši?

Pobychmój z mandželskej swjatki w Michalskej cyrkwi na kemšach. Ze sup. Malinkom dojedźechmój sej swjatkownu pónđzelu na dwurěčne kemše do Slepeho. Wón je namaj tež posrědkował dalšich rozmołwnych partnerow. Tak chcemoj wopytać Serbski gymnazij, Rěčny centrum WITAJ a Serbske šulske towarstwo.

Móhli serbske nazhonjenja w Južnej Africe pomocne być?

Chcu prosće hladać, kajku rěčnu politiku maja w druhich małych ludach. Tak pobych před lětomaj w Estniskej a lětsa tež hižo w Irskej. Wo swóich nazhonjenjach chcu w juliju na konferency wučerjow tswana w Južnej Africe přednošować, hdžež sym kóždy lěto přeprašeny. Rěčne a asimilaciske procesy, kiž su tu w Europje přez lětstotki běželi, so nětko tež pola nas započnu. Po cyłej Africe wobkedźbujemy masiwne mrěče małych rěčow. Europejske nazhonjenja móžeja tuž wužitne być za naše šulstwo w Africe.

Misionstwo so husto kritizuje, zo je mjez domoródnymi ludami wjele škody nadžětało. Kak Wy to posudźujete?

Misionstwa, kiž su maćernorěčnje džětali, su snadź hdys a hdys bjeztaknje wustupowali, ale tute małe misnjenja njejsu rěče hódne porno wulkim dobrotam, kiž je misionstwo přinjesło. Misionarajo su husto doć ludam hakle jich kulturu wuwědomili, jich wo jich swojoraznosć přeswědčili a jim pisomnu rěč dali. Misionarajo běchu zbudzerjo kultury a nic jeje zničerjo. Tak smój tež mój z mandželskej to dožiwiłoj. Tež za naju wosobinsce bě to prawy žiwjenski puć. Mjez ludom Tswana smój móhłoj wjele wjac wuskutkować, hač bychmój to hdy tu w Němskej móhłoj.

Džakujemy so za rozmołwu a přejemy dale Bože žohnowanje za Waše skutkowanje w Južnej Africe.

Prasała so **T.M.**

Texaska Serbowka Barbara Hielscher †

Texascy Serbja žaruja wo swěrnju člonku serbskeho towarstwa a sobudžětaćerku serbskeho muzeja w Serbinje Barbara Hielscher. Wona zemrě njewočakowano dnja 11. apryla 2008 krótko po swóich 70. narodninach w ródnej wsy Winchester. Tam bě so 8. apryla 1938 do serbskeje Pampellec swójbje narodžila. Po wuchodženju wyšeje šule bě so wudała na Carolla Hielschera, tehorunja potomnika Serbow z Winchestera. Něšto lět bydleše a džělaše mlada swójbka z třomi džěćimi we wulkoměstomaj Chicago a Houston. 1980 wróćichu so do Winchestera. Wot lěta 1987 džělaše Barbara Hielscher jako přenja a jenička přistajena w serbskim muzeju w Serbinje. W starym twarjenju a z trjebanej pisanskej mašinu wona započa, něšto lět pozdžišo natwari so moderne muzejowe twarjenje z dobrymi wuměnjemi. Swoje džěto wukonješe Barbara Hielscher z wjele lubosću a wustojnosću hač do swojeje njezapkeje smjerće. Wona ma podžěl na rozkěwje towarstwoweje džělawosće w minjenymaj lětdžesatkomaj. Wopytowarjam serbskeho muzeja w Serbinje wědžeše wustojnje wo serbskej zaštosći a přitomnosći Serbow w Texasu rozprawjeć. Z lubosću a přeswědčenjom zasadźowaše so za wuchowanje serbskeho namrěwstwa w Texasu. Wospjet dojedže sej tež na wopyt do domizny swóich prjedownikow. Na tajku jězbu do Łužicy hotowaše so zaso tež lětsa w decembru hromadže z wjetšej skupinu texaskich Serbow. Barbara Hielscher budže pobrachować w kruhu angažowanych člonow Texas Wendish Heritage Society. Njech wotpočuje w Božim měrje. **T.M.**

Barbara Hielscher w lěće 1992 na swóim džělowym městnje w serbskim muzeju w Serbinje Foto: T. Malinkowa

Ekumeniska nutrnosc

Na přnim dnju swjatkow běštaj farar Wito Scapan a Serbski superintendent Jan Malink na ekumenisku nutrnosc do cyrkwyje Našeje lubeje Knjenje w Budyšinje přeprósytaj. Na 20 wosadnych katolskeje tachantskeje a ewangelskeje Michatskeje wosady w Budyšinje bě so zhromadziło. Ze zhromadnym spěwanjom, modlenjom a sluchanjom na Bože słowo rozpominachu přenje swjatkowne předdowanje japoštoła Pětra, kotraž woznamjenja započatku křesćanskeje cyrkwyje. Přikaz japoštoła Pětra „Dziće a wukčijće wšitke ludy w mjenje Jezu Chrysta!“ je zakład za to, zo so křćeńca wot wojeju cyrkwyjom mjezsobnje připóznawa.

Měrčin Wirth

Naši pomocnicy

Wobhladujemy-li sej naše serbske ewangelske žiwjenje, zwěsćimy, zo wotběh našich wšelakich zarjadowanjow tež wot pomocy němskich wosadnych abo we wosadze přistajenych wotwisuje. Do tuteho kruha swěrných pomocnikow ma so na kóždy pad Rakečanski kantor-diakon Siegfried Bretsch ličić.

Z Leisniga pochadźacy a w Moritzburgu wukubtany přińdže hižo 1970 do Rakec. Pod fararjom Janom Lazarjom a fararjom Andreasom Kecku prócowaše a prócuje so wo zdźerženje serbskeho wosadneho žiwjenja. Wěmy, zo su jemu serbske kemše na čichim pjatku a na 4. adwenće kaž tež serbsko-němske kermušne kemše wutrobna naležnosć. Zo pozawnisća hižo lěta dołho serbske ludowe spěwy piskaja, je z wulkeho džěla jeho zaslužba. Mamy nadźiju, zo tež na lětušim cyrkwinskim dnju w Rakecach próca a swěra knjeza Bretscha plody njesetej.

Gerhard Herrmann

Nadróžna zběrka

Wot 25. apryla do 4. meje wotmě so w našich wosadach nadróžna zběrka diakonije. Pod hesłom „Zhromadnje dže lěpje“ zběraše so za dobrowólnu službu mjez generacijemi.

Wo serbskej kulturje

Wot lěta 1993 wobsteji w Zhorjelcu „Dopoldniša akademija“. Je to kruh wosadnych, kotryž so měsacnje w domje měšćanskeho misionstwa na přednošk schadźuje. 19. meje přednošowaše w tutym kruhu Serbski superintendent Jan Malink wo burskej a byrgarskej kulturje Serbow. Wuzběhny přinošk Jana Arnošta Smolerja, kotryž běše so w Zhorjelcu z pruskim kralom Bjedrichom Wilhelmom zetkał. Dale předstaji so skutkowanje fararja Handrija Zejlerja, kotrehož twórby su hač do džensnišeho w ludže žiwe. Wulki zajim něhdže 40 připosłucharjow pokaza so w mnohich prašenjach k stawiznam a za džensnišim serbskim žiwjenjom.

jm

Swětkowny woglěd z Pólskeje w Dolnej Łužyce

K swětkam su k nam do Dolneje Łužyce woglědali naše pólske psijašele Tomasz Major, ceptarka Krystyna Krawczykowa a wuknice z Goleniowa a Maszewa psi Baltiskem mórju. Su woglědali do redakcije Nowego Casnika, se wopoznali z městom Chóšebuz a byli psi Měškankowych w Škódowje na kafejpiše pšepšosone. Teke k přednemu razu su w Kuparskich Bórkowach dožywili rědne zhromadne cołnowanje z cłonkami Ponaschemu, kótarež su burstak swójogo towaristwa swěšili. Psi tom jo se teke zhromadnje serbski spiwało. Na Bórkowskem kjarchojbe su woglědali psi rowach Malkowych, žož jo serbski prjatkar Juro Frahnow kjarliž wuspiwał. Teke psi rowje Míny Witkojc su byli a na tu znatu Dolnoserbowku spominali. Psi Frahnowych w Picnju su hyšći raz rědne gromaže sejželi a kněni Frahnowa jo se wjelgin wó nje starała. Pótom su se rozžognowali a se wobrošili do pólskeje domownje, žož su musyli swětki pónjezele zasej do šule. W Pólskej

Pólske gósci psi Frahnowych w Picnju

ga njamaju žeden drugi swětkowny swěžeń.

Siegfried Malk

Foto: S. Malk

Cłonki towaristwa Ponaschemu z góscimi z Pólskeje psi cołnowanju w Bórkowach.

Gósci z wutšobu za serbsku rěc na Serbskem bliže

Na Serbske blido sobotu, 17. maja, w Zušowje jo něži 30 luži psichwatało, a to nic jano ze Zušowa, z bliskego Wětošowa a ze serbskich jsow. Samo pólskej psijašela stej k nam psidrogowatej, aby raz póznatej maminorečne serbske luže a se z nimi rozgranjatej. Ze šěgom stej wónej psijětej do dalokeje Dolneje Łužyce, Michał ze Sopota psi Baltiskem mórju a Marcin z Poznania. W Chóšebuzu smy kšěli woglědaš do Serbskego domu, Serbskego muzeja a serbskego rozgłosoweho studija, ale bóžko jo sobotu było wšuzi zamknjone. Tak som z nima šel na wiki psi nimskej cerkwi, žož stej pólskej psijašela mógatej se rozgranjaš ze serbskimi lužimi z něgajšneho Liškowa, Tšawnicy a Žylowa. Teke do Dešańskego góscěńca „Serbski dwór“ smy pógłědnuli. Tam njejtaj se góscá jano w serbskej rěcy mógatej rozgranjaš z Marju Jahnoj. Do

góscěńca su pšišli teke žeńske z Chóšebuskego žeńskecego centruma, kótarež su měli kupku pólskich žeńskich ze Zieloneje Góry ako gósci. Tak stej se mógatej pólskej góscá w „Serbskem dwórje“ z pólskimi žeńskimi wulicowaš. A teke nimske žeńske su měli zajm za to serbske.

Pópołnju na zmakanju w Zušowje stej pólskej góscá z nami gromaže spiwatej, bjatowatej a se wě teke wjele wulicowatej. Za Gertrud Dalejowu z Dešna, kótaraž jo gano swěšila wósebnu kulowaty 80. burstak, jo serbski prjatkar na wuměńku Juro Frahnow rědny kjarliž wuspiwał. Pó woglěže na Serbskem bliže stej pólskej góscá wobnocowatej psi serbskem prjatkarju w Picnju.

Pšiduće Serbske blido bužo 19. julija zeger tšich z cołnowanim w Kuparskich Bórkowach.

Siegfried Malk

Počesćenje fararja Černika we Wojerecach

Na kemšach njedzeli, 4. meje, spominaču we Wojerowskej Janskej cyrkwi na 50. posmjertniny něhdyšeho wosadneho fararja Wylema Černika, kotryž bě wot božej ručki zajaty 4. meje 1958 njenadžicy zemřel. Farar Joachim Nagel hódnoćeše w swojim předowanju žiwjenje a zasužby Wylema Černika. Jenož dwanaće lět bě wón we Wojerecach skutkował, tola zawostajit je tu trajne slědy. Wobstarniši wosadni so hišće derje na fararja Černika dopominaja. Mnohich je tehdy w powójnskich lětach wukřičit, konfirměrowať a wěrowať. Sam syn serbskeje hole bě na Wojerowskich, tehdy hišće přewažnje serbskich, wsach

dušepastyr mjez swojimi. Do wosadnych stawiznow je zašoľ jako posledni, dlěši čas tu služacy serbski farar. Tež Janska cyrkej sama dopomina na jeho skutkowanje, wšako ma farar Černik wulke zasužby wo zasonatwar we wójnje wupaleneho Božeho domu. Po kemšach položichu wosadni ze superintendentom Heinrichom Kochom a fararjom Joachimom Nagelom wulki kwěćel ze seklu při narownym pomniku fararja Černika, kotryž su před něšto lětami w zadnim džělu cyrkwy připrawili. W zhromadnej modlitwje tam na zasužbného serbskeho dušepastyrja spominachu.

T.M.

Farska wudowa Elli Černikowa †

Spočatk meje smy w Serbach wopominali 50. posmjertniny fararja Wylema Černika. We Wojerecach, hdžež je naposledk skutkował, je so na kemšach na njeho spominało a w mejskim čisle Pomhaj Bóh je so jeho žiwjenje wobšěrnje předstajilo. Wudowa fararja Černika čestne wopomnjeće swjeho njeboh mandželskeho hižo dožiwiła njeje. Dwě njedzeli do teho je wona we wysokoj starobje 98 lět dnja 20. apryla 2008 w Tübingenje zemřela. Pochowana bu na pohrjebnišću w Hirschau.

Njeboha bě Němka z Berlina. Jako Elli Nickel je so 25. julija 1910 w němskej stolicy narodžila. Jara młoda bě so wudała a po njezbožownym mandželstwje bórže zaso džěliła. Tehdy zezna so ze Serbom Wylemom Černikom ze Slepheho, kotryž bě w Berlinje jako krawski mišter džělať a

připódlu gymnazialne wukublanje nachwatał, zo móht so stać z duchownym. 1936 so młody por w Kaiser-Friedrich-Gedächtniskirche w Berlinje zwěrowa. Jako młody farar dyrbješe mandželski bórže do wójny, tak zo měješe žona hłownje sama wočehnjenje štyrjoch džěci Esther, Wolfganga, Rosemarie a Immanuela na starosci. 1946 přesydlu so swójba do Wojerec, hdžež Wylem Černik po jenož 12lětnym spomóžnym skutkowanju jako serbski farar 1958 zemřel. Wudowa wopuščil z džěci mi Wojerecy a namaka naposledk w Tübingenje, hdžež bydleše hromadže ze swójbu džowki, nowu domiznu.

Bóh Knjez je Elli Černikowej spožičil dołhe a žohnowane žiwjenje. Wona zawostaji džěci, wnučki a prawnučki. Njeh wotpočuje w Božim měrje.

T.M.

Wopominanje superintendenta Mjerwy w Bukecach

Skladnostnje 50tych posmjertnin přenjeho serbskeho superintendenta Gustawa Mjerwy su jeho dnja 30. apryla Bukečanscy Serbja a Serbske ewangelske towarstwo počesćili při jeho poslednim wotpočinku na Bukečanskim kěrchowje. Na row položichu wulki kwěćel ze serbskej seklu a napisom „K čestnemu wopomnjeću Bukečanscy Serbja“. Nazajtra, na dnju Božeho spěca 1. meje, je potom wosada po kemšach na zasužbného Bukečanskeho fararja při jeho rowje spominała. Wot wosady na row položeny wěnc debješe nimo něm-

skeho wěnowanja wot džakowneje Bukečanskeje wosady tež serbska sekla ze serbskim hronom „Wobarnuj, štož je či dowěrjene“.

Zasužby Gustawa Mjerwy wo wosadu a serbstwo je Trudla Malinkowa na wosadnym wječorku dnja 8. meje před 30 wosadnymi w němskej rěči předstajila. Samsny přednošk bě so hižo na serbskim wosadnym popođnju w Bukecach dnja 5. apryla w serbskej rěči poskićil, na kotrymž bě so 25 wopytowarjow zešoľ.

M.K./T.M.

Afriski hósć na serbskich kemšach

Wot lěta 1996 wobsteja partnerske zwiski mjez Budyskej eforiju a tansanskim cyrkwiskim wokrjesom Meru. Dotal je so 17 projektow přewjedło, mjez druhim kładženje wodowoda a twar chorobneje stacije. Michałska wosada w Budyšinje je w zařidženych mėsacach pjenjezy za wutwar Jericho-cyrkwje w tamnišej kónčinje zběrała.

Wjace hač 5 000 eurow darichu so za třěchu, wokna a špundowanje. We wobłuku swjeho wopyta w Budyšinje spočatk meje běše tansanski superintendent Zelote Pallangyo tež na serbskich kemšach. Džakowaše so w jednorych jendželskich słowach za wšitku pomoc z Budyšina, wosebje za podpěru Michałskeje wosady. **jm**

Serbskej wječorkaj w Taura a Mittweidže

Po Druhej swětowej wójnje dósta so jedyn z Chwačanskich zwonow ze serbskim napisom do Taura, ratarskeje wsy něhdže 20 km na sewjer wot Kamjenicy (hlej PB č. 11/2000). Lětsa dachu tam wšě zwony wobnowić a nowy podstaw natwarić. Jedyn z Tauraskich zwonow je najstarši zwon Sakskeje z kónca 13. lěstotka. 15. junija so zwony ze swjatočnymi kemšemi zaso do wosady witaaja.

Serbske napismo na zwonje zbudži w Taura tójšto prašenjow za džensnišim žiwjenjom Serbow, a tak přeprasy mje kružk „20 +“ pjatk, 16. meje, na swój wječork, zo bych jim wo Serbach powědała. Wosebje młodych dorosćenych zajimowaše, zo njebě jónu jenož lužica wot Serbow wobydlena, ale tež kraj wokolo Kamjenicy a zo tam w lěće 1377 serbsku rěč před sudnistwom zakazachu. Serbske Nowiny, Pomhaj Bóh, serbske CDje kaž tež spěwarske sej ze zajimom wobhladachu, wobdźiwajo bahatosć serbskich medijow a kultury.

Dokelž je farar Tauraskeje wosady z dobom zamołwity farar za studentow facheje wysokeje šule w Mittweidže, běch tam 14. meje hižo podobny wječork wotměta. Studenća prašachu so wosebje za politiskim položěnjom džensa a za wočakowanjemi na noweho ministerskeho prezidenta Sakskeje.

Lubina Malinkowa

Hosćo w Bukecach

Je mjeztym hižo z wjacelětnjeje tradiciju, zo wuleći sebi chór džěci a młodostnych z Habrachćic pod nawodom cyrkwinskeho hudžbného direktora Lubijskeje eforije knjeza Arnolda přez Bože spěca a na to slědowacu njedzeli Zelu Exaudi na wjacednjowu wuprawu do Bukec. Tež lětsa móžachu Bukečenjo zaso swjich hosći witać a přewzachu z lubosću a woporniwošću jich zastaranje. Na programje chóra na tutech dnjach běše nimo zabawnych zarjadowanjow tež cyly rjad spěwnych zwučowanjow. Na přez hosći wuhotowanej njedzelnjeje Božej službje předstajichu džěci a młodostni swjim hosćicelam spěwohru „Daniel“. Bohaće přichwatane připoslušarstwo wuběrný hudžbný a džiwadželski wukon ze sylnym přikleskom mytowaše. Samsny program kaž w Bukecach poskićichu Habrachćanscy młodži spěwarjo we wobłuku swojeje wuprawy tež w Poršicach, Hórce a Waltersdorfje. Kolekta na wšěch tutech zarjadowanjach zběraše so za džěćacu chorownju w Rumunskej. Před wotjězdom so hosćo Bukečanam za hospodliwosć wutrobnje džakowachu a zwuraznichu, zo přichodne lěto rady zaso přijědu.

Arnd Zoba

Droždźij – wjes mojeho džěćatstwa

Zdaleny wot hłownych dróhow a při małej rěče ležo, kotraž ma swoje źórło něhdže wyše Trjebjeńcy a so potom za wsu do Worcynskich hatow wuliwa, běše Droždźij w mojich džěćacych lětach nimale cyle serbska a ratarska wjes. Jeje wobličo wuznamnje postajowaše wulki knježi dwór, kotrehož wobsedźerka bě wjerchowka Elisabeth von Hanau. Wona pak so sama wo njón njestaraše, ale přenaja jón lepšim a młódsim fachowcam.

Do mojeho časa bě dwór tež jónu baronej von Bleichröder słuša, ale to wěm jenož z powědanja staršich ludźi. To běchu časy, hdyž někotři wobydlerjo hišće prawje němsce njemóžachu. Tak powědaše so wo scenje, do kotrejež bě wony baron sobu zaplečeny: Knježi šosar po wsy chodžo jeho pytaše a so staršu žonu, wězo němsce, wopraš, hač je knjeza barona widžala. Žona jemu takle wotmołwi: „Als ich bei Klingstec vorbei gingte, do kummte der Herr Baron grode mit der Tire raus.“ Klingstecy běchu tehdom wotnajerjo rjaneje wjesneje korčmy.

Pěstowarnja fyrštiny

Droždźijska pěstowarnja w léce 1931 abo 1932 – džěćina bě serbska, pěstowarka němska.

Serbsce rěčeše so w nimale wšěch domach. Nimo wobydlerjow hrodu a knježeho dwora bě ličba Němcow jara mała. To so hakle změni, hdyž přičahnychu hnydom po wójnje wusydlerjo ze Šleskeje. A tola knježeše mjez džěćinu tež prjedy hižo němska rěč, byrnjež doma serbsce rěčeli. Hdyž ze šěsć lětami do šule we Worcynje zastupichmy, njemějachmy z němčinu žane ćeže.

Zo bychy nanojo a maćerje bjez starosców na džěło chodźić móhli, wobsteješe we wsy pěstowarnja, kotruž wjerchowka von Hanau wudržowaše. Tutu pěstowarnju njemóžemy absolutnje z džensnišimi přiřunac. Wona bě poprawom jenož wšědne přebywanjščo za wjesne džěći. Jedna, wězo němska, pěstowarka nas tam w džě-

Pohlad na Droždźij. Z wjesneho wobrazu wusahuje srjedźa hród z knježim dworom a wysokej wodowej wěžu.

lowym času staršich dohladowaše a so z nami zaběraše. Z džensnišeho wida běše to němski „Witaj“-program, ale z tym rozdžělom k džensnišemu, zo znaješe pěstowarka jenož jednu rěč, němsku. Wobjed abo někajku druhu jědž w pěstowarni njedóstawachmy. K snědanju přinješe sej kóžde džěćo pomazki wot doma sobu a k wobjedu džěchu wšě domoj a přińdžechu potom zaso.

Do pěstowarnje njechodzachu jenož předšulske džěći a tež nic jenož džěći knježich džěćacerjow, do njeje sčelechu tež mali žiwinosćerjo a rjemjeslnicy swój dorost, bjeztoho zo bychy dyrbjeli za to plaćić. Tež džěći přěnich šulskich lětnikow přebywachu po šuli tam.

Hdys a hdys přińdže do našeje pěstowarnje tež fyrština (wjerchowka) na wopyt. To sym so přeco něhdže schował, dokelž bě mi tam žadana ponižnosť napřečo tej žonje njeprějoma. Tež hdyž ju w parku widžach, do kotrehož mējachu wšitcy přistup, sym jej přeco z puca šo, zo njebych trjebał stejo wostać a so jej hłuboko pokłonić.

Srjedźiščo za wokolne wsy

Knježi dwór postajowaše cyle žiwjenje we wsy. Wjetšina wobydlerjow měješe na nim džěło. Ludžo pak njeprajachu, zo chodža na džěło, ale na robotu. A woni njemjenowachu so tež ratarscy džěćacerjo, ale roboćenjo. A hišće jedna wosebitosć: Žadyn wobydler Droždźija njepraješe, zo je Droždźijčan abo Droždźijčanka, kaž to w serbskich słownikach čitam. Ně, woni prajachu, zo su Droždźijkar abo Droždźijkarka. Na to pjekarski mišter Kerk přeco kručě džiwaše a kóždeho

na to skedźbni, kiž bě to hinak prajił.

Knježi dwór měješe z něhdže 1500 hektarami wjetšinu wjesneje płoniny pod sobu. To běchu pola dobřeje kajkosće, na kotrychž so pšěńca a cokorowa řěpa derje radžeštej, k tomu łuki a tež poměrnyje wjele lěsa. Tamni samostatni burja, abo lepje žiwinosćerjo, wobsedžachu wšitcy mjenje hač 5 hektarow z wuwzaćom jedneho, kiž jako jenički mjez nimi konje přahaše. Wšitcy druzy jědžachu jenož z kruwami na pólne džěła.

Droždźij njeměješe šulu a tež nic cyrkej a bě tola wěste srjedźiščo za wokolne wsy. Štóz pak wot Wósporskeje dróhi do wsy jědže, myslu sej, zo widži cyrkwinu wěžu, kotraž wjes wysoko přesahuje. To pak njeje wěža cyrkwe, ale 34 metrow wysoka wodowa wěža knježeho dwora, z kotrejež woda do wšěch hrodžow, ale tež do domskich na dworje běži.

We wsy mējachmy dvě korčmje, jednu z rjanej rejowanskej žurlu, dweju pjekarjow, řeznika, dvě klamarstwje za twory wšědneje potrjeby, kowarja, šewca, blidarja, wojnarja, drjewjancarja, wikowarja z jerje mi a na knježim dworje tež hišće zahrodnika. Tuž přińdžachu wobydlerjo susodnych wsow, Kumšic, Wawic, Rodec, Konjec, Worcyna a druhich, často k nam do wsy, zo bychy sej třěbne wěcy wobstarali.

Hrošćanska wosada

Přichodna cyrkej, do kotrejež wosady Droždźij słušeše, steješe w Hrodzišću, a to tež džensa njeje hinak. To bě daloki puć, hdyž na to myslimy, zo wšak hišće žane awta abo druhe podobne wobchadne srědki njeběchu. W starych časach je to snadž hinak bylo, ale w mojich džěćacych lětach chodžeše njedželu lědma što kemši.

Tež kěrchow za zemřetych Droždźijkarjow běše wokoło Hrošćanskeje cyrkwe (Hrošćanskeje – to njeje zmylk, tak my prajachmy). Z konjacych zapražom před rjanym gmejnskim čělowym wozom a přeco

⇒ wulkej ličbu přewodzerjow za nim jědžeše njebohi swój posledni daloki puć. Tehdom ležeše njebohi hač do pohrjeba doma na marach. Wosebite čelownje we wsach njeběchu.

Hroščanski farar Krawc wšak přijědže druhdy do našeje wotležaneje wsy. Zwjetša wón při tym tež mojeho dźěda wopyta, dokelž měješe k njemu wulku dowěru, ale někajke nutnosće so njepřewjedžechu. Mać wo nim praješe, zo njemóže derje předować, štož posudžować njemóžu, ale zo je jara dobry čłowjek. Mojemu dźědej wón tež wupowěda, kak běchu jeho nacije w Budyšinje pola Pawlika bili a čwělowali, ale dźěd njesmědžeše to nikomu dale powědać, dokelž měješe farar strach, zo jeho zaso tam zawrěja. Z tym běchu jemu tam hrozili.

Džěło na knježim dworje

Knježi dwór tworješe srjedźiščo wjesneho žiwjenja a bě hłowny džěłodawar. Mějachmy na nim w třicetych lětach hač do kónca wójny jara dobrego gospodarja. Před tym, hdyž běše dwór wotnožka Pomorčanskeho pospytného kubla, bě w zymje přeco wulki džěl džělačerjow bjez džěła a dyrbyješe štemplować chodźić. Z tym bě mjenjene, zo dyrbjachu sej džělačerjo po swoje pjenjezy za bjezdžělnych chodźić. Nowy wotnajer měješe za swojich robočanow přez cyłe lěto džěło, tež w zymje, štož ratarscy džělačerjo susodnych wsow, hdžež to tak njeběše, Droždzijskim trochu zawidzachu. Šefaj samaj, stary a młody, běštaj derje wukublanaj ratarnej a dobrej organizatoraj. Wonaj słučaštaj tež na mjenjenje swojich džělačerjow a njeměještaj ničo za zło, hdyž so to druhdy z jeju mjenjenjom njekryješe.

Za wobdžělanje ratarskeje płoniny měješe knježi dwór wulku ličbu konjow, za kotrež běchu wězo pohončojo trěbni. Wjětšina muskich džělačerjow džělaše tuž jako pohonč. To pak njerěkaše, zo jenož z konjemi jězdžachu, ale woni wukonjachu tež wšě z tym zwisowace džěła, kaž wo žnjach nakładowanje syna abo žitnych snopow na rěblowaný wóz a doma zaso wotkládowanje. Abo tež při woženju hnoja na pola dyrbjachu woni jón sobu na wóz mjetać a na polu z kopołom z woza čahać.

Traktory wězo tež hižo běchu, jedna Lanz-buldoka a dwaj Hanomagaj. Tehdom njeběchu traktory hišće tak sylne kaž dženasa. Lanz-buldoka měješe 15 PS a Hanomagaj 38. K woranju móżachu tuž jenož pluh z dwěmaj radlicomaj čahnyć. Lanz a jedyn Hanomag měještej hišće železne koła, druhu Hanomag měješe powětrowe wobruče a z tym jězdžeše naš nan. Často sym jako hólć pódla njeho na škitnym blachu koleśow sedzał a při tym jězdženje z traktorom nawuknył. To wjedžeše k tomu, zo smědžach potom w přěních wójnskich lětach, hdyž běchu někotři mužojo pola wojakow, cyłe žně sam z tajkim traktorom jězdźić a ze syčowjazawu žito syc. To bě za mnje

wězo wulke wjesele. Druhe džěci dyrbjachu jednoríše, mjenje kwalifikowane džěła wukonjeć, kaž stajenje snopow do pupow abo torhanje njerodže na běrniščach.

Haj, hižo jako džěci chodžachmy na džěło, w šulskim času jenož popołdnu, ale w prózdninach wot ranja do wječora. Džesać pjenježkow dóstawachmy za hodžinu džěła. Za džěło na traktorje dóstawachmy dwa ceći a pozdžišo samo pječadwaceći pjenježkow. To běchu za nas džěci witane pjenjezy.

Starši wšak wjele njezaslužachu. Mužoj mějach 42 pje-nježkow na hodžinu a žony 32. Z tego so mužam 36 a žonom 28 pjenježkow w hotowych pjenjezach wuplačowaše a 6 resp. 4 pjenježki na hodžinu wuplačowachu so w naturalijach jako tak mjenowany deputat. Po młóćenju rozwozowachu so do jednotliwych domow z rožku abo pšěncu napjelnjene měchi a nazymy potom běrny w tym mnóstwje, kaž běše sej to kóždy zaslužil.

Dale móžeše sej kóždy džělačer wšednje na dwór po mloko hić. To bě zwjetša džěło za džěci, hdyž běchu z pěstowarnje domoj. Hdyž mějach starši tajke džěło, zo dyrbjachu na swjatoku přez dwór hić, přinjesechu woni mloko druhdy wječor tež sami domoj.

Kóždy džělačer na dworje měješe za swójske wužiwanje tež hišće wusku smužku role, na kotrež móžeše swoje jědžne běrny abo něšto druhe sadzeć. Kelko pjenjez starši za cyły džěłowy tydzeń sobotu domoj přinjesechu, móže sej kóždy sam wuličić. W zymje traješe džěło wšednje wosom a w lěcu džesać hodžin, wězo wot pónđzele do soboty, potajkim šěsć dnjow.

Domjacy drobný skót

Kaž bě to na wsach z wašnjom, džeržeše sej nimale kóždy swójba doma tež drobný skót. My mějachmy zwjetša dvě swinjeci, jedne w zymje sami rězachmy a druhe předachmy, někotre kokoše a w přěních lětach tež hišće kozu. Wot zažneho nalěca hač krótko do hód mějachmy kóždy lěto šěsć husow. Druzy kormjachu sej nukle abo mějachu wjacore kozy. Pica za skót běchu běrny a zorno, kotrež ludžo jako deputat dóstawachu, a nalěto a w lěcu jězdžachu

po swjatoku won a syčechu sej trawu na kromach pućow, tak zo běchu te přeco čiste zrumowane a žane stwjelčko so njeskazy.

Naše husy mějachmy jako małe huški w drjewjanej kisće w kuchni a potom w małej hródzi, hdžež bě tež swinjacu chlěw wotdžěleny a nad cyłym přebywachu kury w swojim kurjencu. Wězo běchu kury a husy jenož přez nóc nutřka, wodnjo běhachu kury po dworje abo pytachu sej w bliskim lěsu swoju picu a husy pasechu so na małym trawniku. Do hód nan husy zarěza, mać je čisće wotskuba a potom wjezeše je do Lubija na tydženske wiki. Wunošk z nich njebě wysoki, ale dosahaše za to, zo móžeštaj nan a mać njedželu do hód do města jěć rumpodicha honić.

Pjerjo hižo wot lětnjeho skubanja a wot rězanja husow dyrbyješe so wězo drěć. Za to bě w zymje po wječorach časa dosć. K temu přińdžechu přeco tež čety a susodka, tak zo bě džěło za někotre dny zdokonjane. My džěci dyrbjachmy wězo tež pomhać. Ale hdyž bě sněha dosć, smědžachmy někak po hodžince won hić na sanki. W někotrych swójbach plačachu kručiše zasady. Tam dyrbjachu džěci kopik pjerjow nadrěć, prjedy hač smědžachu won do sněha. Kopik – to bě kofejowy hornčk, do kotrehož so wudrěte pjerjo tykaše. Potom so wón powróci a hdyž jón natykane pjerjo zamóžeše pozběhnyć a powalić, běše kopik poľny a džěłowa norma spjelnjena.

52 domowych čisłow

We wsy mějachmy 52 domowych čisłow. To so započja z jedyńku na knježim dworje a so skónči pola Dyrlichec w Hornim Droždžiju. Droždžij wobsteji z dweju wjesneju džěłow, mjez kotrymajž leža łuki a knježi park. Naš dom steješe w Hajku, trochu zboka delnjego džěła Droždžija.

Po wójnje je so w delnim džělu wsy hišće tójšto domow přitwarilo, tak zo je domowych čisłow nětko wjace a tež ličba wobydlerjow wjětša. Hłownje běchu to swójby šleskich přesydlencow, kotrež sej poboku stareje wsy swoje domske natwarichu.

Alfred Měškank

Kónč w přichodnym čisle

Nan Oskar Měškank z traktorom (Hanomagom) po puću z dwórnišća w Pomorcach dom do Droždžija
Fota: prywatne

Powěšće

Slepo. Hižo dlěši čas wita Zhorjelska dieceza na swojej hłownej stronje internetoweje prezentacije wopytowarjow tež w serbskej rěči. Nětko prezentuje so tež Slepjanska wosada w interneće ze serbskim přinoškom. Pod napisom „Farski dom Slepo“ podawaja so informacije wo Slepjanskej farje a wustajeńcy, kiž je w jeje rumnosćach widzieć, kaž tež wo ewangelskich Serbach Slepjanskeje wosady, wo historiskej zwjazanosći wosady z Mužakowskim knjejestwom a wo partnerskich zwiskach do pólskeho Lubanja. Internetowa prezentacija Zhorjelskeje diecezy ma adresu: www.kkvsol.net. Jeje Slepjanski serbski džěl namaka so pod linkom: Kirche → Gemeinden → 56. Kirchengemeinde Schleife → Pfarrgemeindehaus → Farski dom.

Malešecy. Kaž je tu mjeztym hižo tójšto lět z tradiciju, swjećachu so Bože spēče, 1. meje, we wobłuku wjesneho swjedźenja dwurěčne kemše w swjedźenskim stanje při sportnišću. Tež lětsa běchu wone z něhdže 200 kemšerjemi z Malešanskeje a wokolnych wosadow zaso derje wopytane. Kemše wuhotowachu hromadze sup. Malink z Budyšina, wosadny farar Noack z Chwaćic a predikant Winkler z Hućiny. Spěwanje přewodžachu dujerjo z Poršic pod nawodom Claudije Wićazoweje.

Turjej. Druhi dzeń swjatow swjećaje něhdže 30 kemšerjow z fararjom Cyrilom Pječom z Berlina w cyrkwi w Turjeju delnjoserbske kemše. W předowanju wukładowaše so swjatownikowy tekst „Boža lubość jo wulata we našych wutšobach pšez togo swětego Ducha, kótaryž jo nam dany“ (Rom 5,5). Liturgiju spěwaše předar Juro Frahnow, čitanje měješe dr. Madlena Norbergowa.

Poznań. Dzuměsačnje w Poznaniu wuchadźacy ewangelski časopis „Stowo i Myśl“ wozjewi w swojim 2. lětušim čisle přinošk Lubiny Malinkoweje „Ewangelicki Rzym“. Je to přeložk nastawka „Ewangelski Rom“, kiž je wozjewjeny w lětušim februarskim čisle Pomhaj Bóh.

Pomhaj Bóh
časopis ewangelskich Serbow
ISSN 0032-4132

Wudawaćelej: Serbski wosadny zwjazk, Serbski kěrchow/Wendischer Kirchhof 1, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangelske towarstwo z.t., Privatny puć/Privatweg 21, 02625 Budyšin/Bautzen
Zamolwita redaktorka: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 0 35 91/60 07 11, e-mail: PomhajBoh@gmx.de)
Čišeć: MAXROI Graphics GmbH, Zhorjelc
Postvertriebsnummer: F 13145

Zhotowjenje a rozšěrjenje: Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625
Abonement a dary: Serbske ewangelske towarstwo, Konto-Nr. 1 000 083 167, Kreissparkasse Bautzen, BLZ 855 500 00
IBAN: DE03 8555 0000 1000 0831 67
BIC: SOLA DE S1 BAT

Pomhaj Bóh wuchadźa měsacnje. Spěchuje so wot Založby za serbski lud, kotraž dostawa lětnje přiražki Zwjazka, Swobodneho stata Sakskeje a Kraja Braniborskeje.
Lětny abonement plaći 8 eurow.

Přinošk do pólsčiny přeložil a do redakcije pólskeho časopisa podal je přećel Serbow prof. dr. Krzysztof R. Mazurski z Wrocławja.

Janšojce. Wot 23. do 25. meje swjećaje wosada w Janšojcach w Delnjeje Łužicy 200. jubilej wobstaća swojeje cyrkwy. Swjedźenski kónc tydženja zahaji pjatk wječor superintendent Blume z Choćebuza. Sobotu wotmě so swójbne popołdne na farskim dworje a rozmołwiny wječor w farskej bróžni. Po njedźelskich swjedźenskich kemšach běchu wšitcy na zhromadny wobjed a popołdne ze spěwanjom přeprošeni. Na wšěch dnach móžachu sej zajimcy tež domizniski muzej we wšy wobhladać.

Dešno. Składnostnje 60. posmjertnin wosadneho fararja a serbskeho prócowarja Bogumiła Šwjele swjećachu so njedzela, 25. meje, serbsko-němske kemše w Dešnjanskim Božim domje. Po tym počesćichu Šwjele při jeho pomniku před faru, kotryž bu k jubilejnej wobnowjenju. Samsny kónctydenja wotmě so hnydom w susodstwe swjedźen Domizniskeho muzeja w Dešnje, na kotrymž předstajichu wšelake towarstwa rjemjesla a něhdže žiwjenske wašnje starych Słowjanow.

Mały Wjelkow. Ze swjedźenskim tydženjom wot 5. do 13. julija woswjeći bratrowska wosada w Małym Wjelkowie lětuši 250lětny jubilej swjeho Božeho domu.

Spominamy

Před 200 lětami, 16.6.1808, narodži so we Łojowje pola Grodka jako syn tamnišeho wosadneho fararja duchowny **Korla Julius Rjekt**. Po studiju teologije w Halle služeše w třoch wosadach w Mužakowskej kónčinje: 1834–55 bě farar w Jabłońcu, 1855–66 přeni farar a propst w Cybalinje (džensa w Pólskej), 1866–81 wyši farar w Mužakowje. Wón wobknežeše serbsku rěč a měješe w Jabłońcu po tamnišej tradiciji dwurěčne němsko-serbske kemše. Za to jeho w Tydžeńskej Nowinje lěta 1844 raz jako germanizatora swojeje wosady kritizowachu. 1853 wobdželi so na konferency serbskich duchownych Křišowskeje, Wojerowskeje a Mužakowskeje eforije w Klětnom, hdžež jednaše so wo sprawne rozdželenje Budarjoweho wotkazanja za chudych Serbow, a zdoby sej tam respekt swjich zastojnskich bratrow. Jako jeho 1854 za zastupowaceho superintendenta wuzwolichu, chwalachu Serbske Nowiny: „To je jara derje, přetož tak je temu němskemu superintendenći, kiž dyrbi tola tež serbske šule wobkedźbować, dobry serbski duchowny, kiž je sebi loni na duchownskej konferency w Klětnom wysokočesćenje a lubość wšitkich swjich serbskich zastojnskich bratrow zastužil, za naměstnika daty.“ W swojim zastojnstwe najprjedy jako zastupowacy superintendent a potom 25 lět jako superintendent a wokrjesny šulski inspektor 2. Rózborskeje diecezy zasadžowaše so za serbsku rěč w cyrkwach a šulach. Jako staroby dla 1880 superintendentstwo zložil, chwalachu jeho Serbske

Nowiny: „Rect je Serb. Rodzeny na mjezach Hornjeje a Delnjeje Łužicy wón namjeznu narěč jara derje rěči a lubuje swój serbski lud z cylej wutrobu.“ A jako wón 1881 w Mužakowje zemřě, wuzběhnychu samsne nowiny: „Jeho lubość k Serbstwu je wšem znata, kiž z nim wobchadžeć mějachu.“ T.M.

Přeprošujemy

- 01.06. 2. njedzela po swjatej Trojicy**
10.00 kemše w Budyšinje w Michałskej z kemšemi za džěci (sup. Malink)
12.00 nutrność w serbskim rozhłosu (sup. Malink)
- 08.06. 3. njedzela po swjatej Trojicy**
09.30 serbski swjedźen we Wojerecach: dwurěčne kemše w Janskej cyrkwi z Božim wotkazanjom (sup. Malink, farar Nagel)
- 14.06. sobota**
15.00 ekumeniske wosadne popołdne w Drježdźanach w cyrkwi swj. Jozefa na Rehefeldskej (sup. Malink)
- 15.06. 4. njedzela po swjatej Trojicy**
12.00 nutrność w serbskim rozhłosu (farar dr. Buliš)
- 24.06. wutora**
19.30 bibliski kruh w Budyšinje na Michałskej farje
- 28.06. sobota**
14.00 zahajenje cyrkwinskeho dnja w Račekanskej cyrkwi
- 29.06. 6. njedzela po swjatej Trojicy**
10.00 kemše z Božim wotkazanjom w Račekach z kemšemi za džěci (tež w serbskim rozhłosu, sup. Malink, farar dr. Buliš)
- 06.07. 7. njedzela po swjatej Trojicy**
10.00 kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michałskej z kemšemi za džěci (sup. Malink)